

## V4 Visegrádi országok konferencia összefoglaló

### Társadalmi és technológiai innovációk – A fogyatékos emberek teljes körű társadalmi részvétele

A kétnapos, nemzetközi konferencia kulcsgondolata volt a fogyatékoságról alkotott kép megváltoztatásának és ebből adódóan az attitűd és a szemléletváltás szükségesége, társadalmi szinten.

Több workshopon és előadásban is elhangzott, hogy a fogyatékos ember teljes körű társadalmi részvétele akkor valósulhat meg, ha pl. a pszichoszociális fogyatékosággal élők természetes módon tudnak megjelenni egy befogadó társadalomban. Ennek a szemléletnek a magvát képezi, hogy „mindenki ember”, annyi egyediséggel, hogy a képességek különböző szintjén tartunk. Lényeges, hogy társadalmi szinten mindenkit individuusként kezeljünk, mivel azonban társas lények vagyunk, a közösségekhez való tartozás is elemi szükségletünk.

Az egyik workshopon felmerült a tapasztalati szakértők professzionalizálódásának a szükségessége, ill. a diagnózis és diagnózis szerzés tematikája („kinél van a hatalom?”). El kell-e végezni pl. az autistának a szociális munka szakot, azért, hogy autista társainak segíthessen; mely ponton léphet be a szolgáltató teambe? A Bączyn (ELTE Gyógynevelési Kar) – nagyon előremutató módon már az oktatásban is megjelennek tapasztalati és kísérő szakértők. Ennek a folyamatnak a keretében participatívva válhat az oktatás. A konferencia egyik kulcsgondolata volt, hogy nagy hangsúlyt kell fektetni arra, hogy az embereknek legyen autonómiája, döntési lehetősége a szolgáltatások tervezésekor. Annak analógiájára, mint pl. amikor mozgássérültek számára készülő kosárlabda pálya tervezésekor a tervező mérnökök is kipróbálják a kerekesszéket.

Az autistákkal foglalkozó szervezetek körében cél az egyre több önérték érvényesítő felkészítése, a megjelenítésük a médiában.

A szakpolitikák terén gyakran kevés valósul meg a gyakorlatban az elméleti stratégiákból, a kerekasztal beszélgetés résztvevői szerint ezek azonban tudnak eredményesek lenni, de elsődleges szempont, hogy legyenek ciklusokon átívelők.

A szakpolitikák terén a közelmúlt egyik fő újítása, az ADHD, az autizmus és a pszichoszociális fogyatékoság. Érdekes terület azon autista felnőttek esete, akik „lemaradtak a diagnózisról” gyermekként, felnőttként pedig már nem részesülhetnek benne. Ők egyfajta „ingoványt” képeznek.

Nem teljesen átlátható, hogy mire válaszolnak a szakpolitikák. Szép stratégiák, jogszabályok vannak, de a végrehajtás kihívásnak tűnik. Egy támogató jogrendszer, valamint a kormányon, ciklusokon és szakterületeken átívelő stratégiák szükségét veti fel a jelenlegi állapot. Jellemző példa erre a kitagolás, vagy intézménytelenítés (erre a szlovák példa: eddig egyetlen, 68 fős intézményt bontottak le: kulcskérdés a finanszírozás), vagy az autizmus stratégia. Ez utóbbival az a helyzet, hogy a legtöbb európai ország megalkotja a saját autizmus stratégiáját és ezek működnek is .

A virtuális tudásközpontok megalkotására is növekvő igény van. Ezek esetében viszont már a tervezésnél fontos a lehetséges buktatókkal foglalkozni és meg kell határozni az egyes kormányzati és nem kormányzati szereplők pontos helyét, szerepét a folyamatban.

Az NGO-k tervezett szerepe (a kerekasztal beszélgetés gondolatai alapján): képviselje, tudja képviselni az ominózus csoportot. Valós, akár belső kutatásokon alapuló adatokra támaszkodjon, álljon elő megoldási javaslatokkal, rendkívül fontos a kormány és a civilek közti együttműködés. (Pl. sok V4 munkacsoportban civil szervezetek kezdték el a kiváltási folyamatot). Fontos, hogy a kiváltási folyamat monitorozásakor ne csak a véleményeztetés szintjén legyenek bevonva a civil szervezetek. A participáció ennél valójában többet jelent. Az egyik hozzászóló felvetette, hogy ha az NGO-k állami forrásból kapnak pénzügyi juttatást, akkor hogy várhatjuk, hogy elfogulatlanok legyenek?

Stefanik Krisztina gondolatai: a szakember arról beszélt előadásában, hogy a naív normalizáció az valójában abúzus. Nem lehet azt várni az autistától, vagy a pszichoszociális fogyatékoságtól, hogy könnyedén „akadálymentesüljön”. Mert egy valóban autizmus barát környezet konkrét megformálása kihívás. Ennek ötvöznie kell magában a védettséget, biztonságosságot és azt, hogy akik jelen vannak benne, tudják mi az autizmus. Felvetődött, hogy egy nem érzékszervi/testi fogyatékosággal élő esetben mi a jó kimenetel, a jó életminőséghez vezető út? Korábban ez alatt mechanikusan a lakhatás, a munka, és a kielégítő szociális kapcsolatok meglétét értettük; ma azonban ez már nem ilyen evidens, mert egyáltalán nem biztos, hogy minden ember pont erre vágyik, ettől boldog. Napjainkban a terápia szót – több okból is- kevésbé szerencsés használni, a szakértő a támogatást javasolja helyette; melynek kulcsát az autonómia, a társadalmi részvétel, a javuló életminőség és pszichés jóllét és az önálló életvitel képezi. A szolgáltatás és személyközpontú megközelítés, a szolgáltatói flexibilitás, valamint a dogmák elvetése kiemelten fontos.

A lengyel államtitkár a stratégiai célkitűzések fókuszába a családokat, a gyerekeket és az időseket helyezte. A V4 országok osztoznak a szocializmus örökségében, a jelenlegi rendszer még közelebb áll a medikális modellhez. Az emberi jogok biztosításának hangsúlyozása csak mostanában tudatos cél. Ami viszont perspektivikus: a mesterséges intelligencia megjelenése (ennek kapcsán mindenki fogyatékos, mert a fénysebességnél is gyorsabb, (pl. egy algoritmus 2 könyv alapján megtanult oda-vissza fordítani egy idegen nyelvről), az infokommunikációs akadálymentesítés, a stigmatizáció elleni küzdelem, érintettek jelenléte a médiában, az átmenetiség -mint szemléletmód- terjedése a fogyatékoság megközelítése terén, valamint a fényterápia (ez elvileg alkalmas traumatikus emlékek törlésére).

A Konferencia megszervezésének nem kis munkáját az Emberi Erőforrások Minisztériuma-Magyarország V4-es elnökségének keretében- végezte.